

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาวิเคราะห์การอภัยโทษในสังคมไทยตามหลัก พระพุทธศาสนา
ผู้วิจัย	: นายภพธร แก้วจัน
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูภาวนาโพธิคุณ, ดร., พธ.บ., M.A., Ph.D. : ผศ.ดร. โสวิทย์ บำรุงศักดิ์ ป.ธ.๓, พธ.บ.(ปรัชญา), M.A.(Bud), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
วันเสร็จสมบูรณ์	: ๕ เมษายน ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักธรรมวินัยการอภัยโทษในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาแนวคิดและพัฒนาการอภัยโทษในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเพื่อศึกษาวิเคราะห์การอภัยโทษในสังคมไทยตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก คัมภีร์พระพุทธศาสนาอื่นๆ เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากภาคสนาม ด้วยการสังเกต และสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและหลักธรรมวินัยการอภัยโทษในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย มรรคมงคล ๘ เป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้น บุญกิริยาวัตถุ ๓ ทาน ทำให้คนเห็นแก่ตัวน้อยลง เป็นธรรมเบื้องต้นของการทำบุญ ศีล ๕ จัดว่าเป็นมหาทาน เป็นการให้ความปลอดภัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวและประสานใจ หมู่นให้เกิดความสามัคคี พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมที่ผู้บริหารต้องประพฤติ ต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย โดยชอบ สาราณียธรรม ๖ เป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ทศพิธราชธรรมนั้นเป็นธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่จะสามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรมจักรวรรดิวัตร ๑๒ วัตรของพระเจ้าจักรพรรดิ และราชสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง การอภัยโทษมีหลักคิดมาจากหลักอภัยทานส่งเสริมให้เกิดคุณค่าในการพัฒนาคุณภาพจิต เป็นการสร้างพื้นที่ให้อารมณ์ที่เป็นกุศลในการเป็นจุดเริ่มใหม่ของมิตรภาพที่ยั่งยืนทั้งผู้ให้และผู้รับอภัยโทษ และเป็นการทำมหาทานสร้างมหากุศลที่ยิ่งใหญ่

แนวคิดและพัฒนาการอภัยโทษในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองประเทศไทยได้ทรงยึดมั่นหลักเมตตาธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นข้อปฏิบัติและบำเพ็ญ

ทศบารมีมาช้านาน เช่น ในสมัยกรุงสุโขทัยมีการอภัยโทษโดยตรงกับราษฎร โดยยึดหลักพรหมวิหารธรรมและทศพิธราชธรรม กรุงศรีอยุธยาเป็นแบบเจ้ากับข้าแต่ยังคงยึดหลักทศพิธราชธรรม กรุงธนบุรีเป็นการใช้พระราชอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดรวมทั้งแบบฟ้อปกครองลูก แต่ทรงยึดหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ร่วมกัน กรุงรัตนโกสินทร์ใช้การอภัยโทษตามสมัยกรุงธนบุรีจนกระทั่งถึงรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่เริ่มมีการปฏิรูปกฎหมายและการศาล หลังจากปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจการอภัยโทษตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ การพระราชทานการอภัยโทษในสังคมปัจจุบัน ใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๗ มี ๒ แบบ คือ การพระราชอภัยโทษเป็นรายบุคคลและเป็นการทั่วไป ความสำคัญของการอภัยโทษในประเทศไทยปัจจุบันยึดหลัก ๖ ประการ คือ หลักแห่งทาน หลักแห่งความเมตตาธรรมของผู้ปกครอง หลักแห่งความยุติธรรม หลักแห่งอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา หลักแห่งการบริหารกิจการราชทัณฑ์ และหลักแห่งความมั่นคงของประเทศ

การอภัยโทษในสังคมไทยตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น โดยรวมแล้วเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันมาตลอด ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันคือต้องอิงอาศัยหลักเมตตาธรรม พระพุทธศาสนาค้นพบวิถีทางพัฒนาจิตวิญญาณ ซึ่งล้วนมุ่งลดความมีตัวตนหรือความเห็นแก่ตัว ประกอบด้วย การอยู่ร่วมกันที่ดี (ศีล) การทำจิตให้สงบ (สมาธิ) และรู้แจ้งเห็นจริง (ปัญญา) เป็นผลออกมาที่เรียกว่ากรรมหรือการกระทำนั้น จะมีตัวเจตนาเป็นตัวกำหนดทั้งสิ้น ทั้งในทางพระพุทธศาสนาและในทางกฎหมาย ส่วนอภัยทานกับการอภัยโทษคงมีความสัมพันธ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง นำมาป้องกันและจัดการความขัดแย้งของสังคมไทยทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ อภัยทานเป็นสิ่งที่ทุกคนปฏิบัติได้จริง ซึ่งเป็นการพิสุจน์ (สันติวิถี) และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล (อกาลิโก) เป็นการใช้สติปัญญา เพื่อพัฒนาชีวิต พัฒนาจิตใจของเราให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น ให้ทันเหตุการณ์กับข้อเท็จจริงในยุคโลกาภิวัตน์

Dissertation Title : An Analytical Study of the Pardon based on Buddhist Teachings in Thai Society

Researcher : Mr. Pobtorn Kaewkan

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Phrakrubhavanabodhikun B.A., M.A. (Phil.), M.A. (Pol. Sc.),
M.Phil., Ph.D. (Phil.)

: Assist. Prof. Dr. Sowit Bamrungphak, Pali VII,
B.A.(Phil.), M.A.(Bud.), Ph.D.(Buddhist Studies)

Date of Graduation : 9 April 2013

Abstract

The objectives of this research were to study the concept and principles of pardon in Buddhism, to study the concept and development of the pardon in Thai society from the past to the present, and to do an analytical study and integration of the pardon in Thai society and Buddhist principles. This research was based on a qualitative research collecting the data from Pali Canon, Buddhist literature, field work, related academic documents, and the content analysis method.

The findings were as follows. The most concept and principles of the pardon in Buddhism were consisted of Eightfold Noble Path, a proper principle to bring a person to the enlightenment. Three ways of meritorious making and giving reduced the intensity of selfishness. They were a basic principle of the fulfillment of merit. Five precepts were recognized as ‘great giving’—giving the safety without disturbing the others. Four bases of sympathy helped to bring about harmony about people. *Brahma-vihāradhamma* was a principle that all managers had to practice properly for all human beings and animals. Six states of conciliations were to make people recognize each other. The tenfold Buddhist code of the king was an important quality that all kings used to manage the regions morally. Twelve Buddhist codes of the emperor and fourfold Rajasanghavadatthu were a principle to help people followed by a governor. The pardon was actually rooted on the Buddhist principle of forgiveness to develop mind, to create moral areas, to keep the sustainable association among people, and to make the fulfillment of great merit.

The concept and development of the pardon in Thai society from the past to the present was found in the fact that the Thai king managed the nation with following loving kindness, the tenfold Buddhist code of the king, and making the tenfold perfection continuously. For instance, in the Sukhothai period, there was the direct pardon given to the subjects by following four holy..... and the tenfold Buddhist code of the king. In the Ayuthaya age, the pardon was be stowed directly upon slaves by the king but the king still followed the tenfold Buddhist code of the king. In the Krungthonburi age, the pardon was in the authoritarian form and the king enjoyed his authority in the form of the patriarchal administration. He still followed the tenfold Buddhist code of the king. In the Krunggrattanakosin age, there was the pardon as seen in the Krungthonburi age until the Rama V started reformed the law and the court. After 1932, there was the change of administration from the absolute monarchy to democracy. The king enjoyed his authority of the pardon according to the constitution, the highest law of the nation. The form of the given pardon in the present Thai society depended upon the constitution and the part VII of the advanced criminal procedural law relating to the pardon. Here, there were two types of the king's pardon: individual pardon and general pardon. The importance of the pardon in Thai society depended on six principles: giving, loving kindness, Dhamma of the governor, justice, criminology and penology. Administration of Department of Corrections and stability of the nation.

The pardon in Thai society according to the Buddhist principles was generally related to each other from the past to the present by following the principle of loving kindness. Buddhism found a way to develop mind to reduce a degree of self or selfishness and to live together by means of morality (*sila*), concentration (*samādhi*) and wisdom (*paññā*). This was a result of action, generally identified by volition both in Buddhism and the criminal law. The giving and the pardon was close relation that could be used to protect and resolve the conflict in Thai society in the past, the present and even in the future. The pardon that all Thai people were able to practice gave the real proof (*sanditthiko*) and the recent result (*akārika*). This was the use of wisdom to develop life and make mind more purified properly in the globalization.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ โดยได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากกัลยาณบุคลหลายฝ่ายที่มีพระคุณที่ให้ความช่วยเหลือ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

กราบขอบพระคุณ พระครูภวนาโพธิคุณ ซึ่งท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่มีส่วนสำคัญในการจุดประกายให้เกิดงานวิจัยวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ อาจารย์กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ โดยท่านให้ความอนุเคราะห์ ในการขัดเกลาประเด็นเนื้อหาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สนับสนุนข้อมูล ตรวจสอบ ช่วยแก้ไข ข้อบกพร่อง และพระมหาสำราญ กุมมสุโข,ดร. ที่ท่านได้เมตตาตรวจสอบแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษและให้ข้อเสนอแนะด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณประธานสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาแนะนำแนวทางให้ผู้วิจัยได้ นำไปปรับปรุงให้ถูกต้อง ทั้งเนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย และขอขอบคุณคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ท่านได้แนะนำและชี้แนะในส่วนที่บกพร่อง ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจประเด็นมากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ ตลอดถึงคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกัลยาณมิตรทุกท่าน

บุญกุศลที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธบูชา และมอบให้แก่บิดามารดา ครู อาจารย์ กัลยาณมิตร และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ในที่นี้

นายภพธร แก้วจัน

๑ เมษายน ๒๕๕๖